

Kaustisen musiikkilukion yhdenvertaisuussuunnitelma

Johdanto

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014 2 6§) edellyttää, että oppilaitoksilla on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja että kouluissa tehdään järjestelmällistä tasa-arvotyötä. Laki yhdenvertaisuuslain muuttamisesta (1192/2022) on huomioitu. Lain muutoksen myötä oppilaitoksissa arvioidaan, miten esimerkiksi eri toimintatavat, rakenteet ja käytännöt konkreettisesti vaikuttavat eri väestöryhmiin kuuluviin ihmisiin.

Oppilaitoksen toiminnassa pyritään yhdenvertaisuuteen sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, seksuaalisen suuntautumisen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Suomen perustuslaissa yhdenvertaisuuden periaate viittaa sekä syrjinnän kieltoon että ihmisten yhdenvertaisuuteen lain edessä. Yhdenvertaisuuslaki, rikoslaki, tasa-arvolaki ja työlaainsäädäntö tarkentavat syrjinnän kieltä eri elämänalueilla.

Muodollisen yhdenvertaisuuden toteutuminen tarkoittaa sitä, että samanlaisessa tapauksessa ihmisiä tulee kohdella samalla tavoin. Tasapuolinen kohtelu on tärkeä hallinnon oikeusperiaate. Perustuslaki kieltää ihmisten asettamisen erilaiseen asemaan ilman hyväksyttävää perustetta.

Yhdenvertaisuuden aktiivinen edistäminen voi merkitä poikkeamista samanlaisen kohtelun periaatteesta, jotta heikommassa asemassa olevien ryhmien tosiasiallinen yhdenvertaisuus toteutuisi. Tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistäminen edellyttää myös välilliseen syrjintään puuttumista. Välillinen syrjintä on usein tahatonta ja perustuu esimerkiksi siihen, ettei näennäisesti puolueettoman säännöksen tai käytännön vaikutuksia erilaisiin ihmisiin tunnisteta.

Lukiokoulutus rakentuu perusopetuksen oppimäärälle. Lukiokoulutuksen tehtävänä on laaja-alaisen yleissivistyksen vahvistaminen. Lukiokoulutuksella on opetus- ja kasvatustehtävä ja sen arvoperusta rakentuu demokratialle ja suomalaiselle sivistysihanteelle. Lukio-opetuksen perustana on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä ihmisarvon loukkaamattomuus. Lukio-opetus on opiskelijaa uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta. Lukio-opetus kehittää opiskelijan arvo-osaamista kannustamalla omien arvojen syvälliseen pohdintaan.

Lukio-opetuksen ja opetusaineistojen tulee tukea yhdenvertaisuuslain toteutumista.

Lukiolain (714/2018, 40§) nojalla opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Rikoslaissa myös pahoinpitely, toisen solvaaminen tai herjaaminen on säädetty rangaistavaksi teoksi. Syrjivät asenteet ovat usein tiedostamattomia ja syrjivät rakenteet vaikeasti havaittavissa. Ilman asenteellisia muutoksia tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi tehtävät toimenpiteet jäävät vaikutukseltaan pinnallisiksi ja lyhytkestoisiksi.

Häirinnällä tarkoitetaan henkilön tai ihmisryhmän arvon ja koskemattomuuden tarkoituksellista tai tosiasiallista loukkaamista siten, että luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri.

Kiusaaminen on henkistä tai fyysistä väkivaltaa. Kiusaaminen voi olla esimerkiksi selän takana pahan puhumista, ilkeiden juorujen tai valheiden levittämistä, tönimistä, lyömistä, ulkopuolelle jättämistä, netissä tapahtuvaa loukkaamista tai väärin tietojen levittämistä, ilkeiden tai uhkaavien viestien

lähettämistä, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa tai mitä tahansa toimintaa, joka vahingoittaa tai loukkaa toista.

Seksuaalinen häirintä ja rasismi ovat kiusaamista. Kiusaaminen esiintyy usein verhotusti, siksi aikuisten saattaa olla vaikea sitä havaita. Kiusaaminen on kiusatulle subjektiivinen kokemus. Kaustisen musiikkilukiossa kiusaamiseen puututaan aina ja välittömästi, kun joku on kokenut tilanteen kiusaamisena. Kiusaamiseen voi syyllistyä, vaikka ei ole itse tarkoittanut pahaa.

Turvallisemman tilan periaatteet Kaustisen musiikkilukiossa

Musiikkilukiossa kohdellaan kaikkia kunnioittavasti ja otetaan toiset huomioon. Pyrimme kohtaamaan toiset ilman ennakkoluuloja.

Musiikkilukiossa jokainen saa olla oma itsensä. Kaikkiin ja kaikenlaisiin ihmisiin suhtaudutaan arvostavasti.

Musiikkilukiossa kaikenlainen kiusaaminen, häirintä ja syrjintä on kielletty. Ketään ei kohdella huonosti henkilökohtaisten ominaisuuksien perusteella.

Musiikkilukiossa jokainen ottaa vastuun omasta toiminnastaan. Jokaista tarvitaan turvallisen tilan ja olon luomiseksi.

Musiikkilukiossa vältämme epäasiallista kielenkäyttöä.

Musiikkilukion tilat ja tapahtumat ovat päihteettömiä.

Psykologinen turvallisuus Kaustisen musiikkilukiossa

Yhteisesti jaettu käsitys siitä, että jokainen voi olla oma itsensä ilman, että joutuu naurunalaiseksi.

Porukassa uskalletaan esitellä omia ajatuksia tai esiintyä ilman pelkoa, että joutuu naurunalaiseksi.

Oma haavoittuvuus on mahdollista: apua voi ja pitää tarvittaessa pyytää. Tunnistetaan oman jaksamisen rajat ja myönnetään, jos omat voimavarat eivät riitä.

Kiusaamisen ennaltaehkäisy

Koulun henkilökunta sitoutuu kiusaamisen vastaiseen työhön. Sen avulla varmistetaan, että koulussa puututaan kaikenlaiseen kiusaamiseen ja syrjintään ja kasvatetaan opiskelijoita, jotka eivät kiusaa muita. Koulussa toteutetaan syys- ja kevätlukukaudella kyselyt, joissa opiskelijoiden on mahdollista kommentoida anonyymina koulun ilmapiiriä.

Ryhmänohjaaja eli tutor käsittelee kiusaamista/kiusaamiseen liittyviä asioita opiskelijoidensa kanssa vähintään kerran lukuvuodessa ryhmänohjaajan tuokiossa. Kiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi opiskelijoille annetaan tietoa kiusaamisesta, sen muodoista ja seurauksista. Opiskelijoille kerrotaan ja he tulevat tietoisiksi kiusaamiseen liittyvistä ryhmämekanismeista ja -rooleista eli siitä, miten helposti opiskelijat tulevat osaksi kiusaamista ja edesauttavat sen jatkumista, vaikka eivät hyväksy kiusaamista.

Keskeiset ryhmämekanismit kiusaamisessa:

1. Roolien jakautuminen

- kiusaaja: aloittaa kiusaamisen ja johtaa sitä, usein vallan tai aseman tavoittelun vuoksi
- kiusaajan kannattajat: tukevat kiusaajaa joko aktiivisesti osallistumalla tai hiljaisesti kiusaamisen hyväksymällä
- puolustajat: yrittävät estää kiusaamisen tai puuttuvat tilanteeseen
- hiljaiset sivustakatsojat: eivät osallistu suoraan, mutta eivät puutu tilanteeseen, mikä antaa kiusaajalle ja kiusaamiselle hiljaisen hyväksynnän
- kiusaamisen kohde: opiskelija/henkilö, joka joutuu kiusaamisen kohteeksi ja jonka asemaan muut ryhmässä vaikuttavat

2. Normien ja vallan vaikutus ja yhteisöllinen vahvistaminen

- ryhmässä voi syntyä hiljaisia sääntöjä, jotka sallivat kiusaamisen ja sen jatkumisen.
- kiusaaja käyttää kiusaamisessaan valtaa pelottelun ja/tai manipulaation kautta
- kiusaajan saadessa huomiota ja kannatusta, hänen toimintansa voi vahvistua
- monet eivät uskalla puolustaa kiusattua, koska pelkäävät itse joutuvansa kiusatuiksi. Ulkopuolisuuden pelko. Ryhmädynamiikka pakottaa opiskelijat mukautumaan, vaikeivat he hyväksyisi oikeasti kiusaamista

Miten ryhmämekanismeja voidaan purkaa?

Normien muuttaminen eli selkeä viesti siitä, että kiusaaminen koulussamme ei ole hyväksyttävää. Periaate on jokaisen tiedossa.

Aktivoiminen eli kannustetaan ja rohkaistaan kaikkia puuttumaan kiusaamiseen ja tukemaan kiusattua.

Turvallisen ilmapiirin luominen eli jokaisen pitää kunnioittaa toisiaan, mutta heidän pitää myös uskaltaa puolustaa toisiaan ilman pelkoa seurauksista. Se, että jotakin kiusataan tai häntä syrjitään tai alistetaan, ei ole normaali tila. Kouluun on oltava kaikkien helppo ja mukava tulla, samoin koulussa pitää kaikkien kokea opiskelevansa turvallisessa opiskeluympäristössä. Opiskelijat tietävät, kenelle voi raportoida ongelmista (esim. opettajat, tutorit, koulukuraattori, rehtori).

Kiusaamiseen liittyen ryhmänohjaaja, tutor, keskustelee kiusaamiseen liittyvistä teemoista kerran lukuvuodessa, esimerkiksi ryhmänohjaajan haastattelutuokiossa, HOPS-keskusteluissa. Opiskeluterveydenhoitaja kysyy kiusaamisesta omassa haastattelussaan. Saadessaan tietää kiusaamisesta tai kiusaamisen kohteeksi joutumisesta opiskelija tai huoltaja ottaa yhteyttä tutoriin. Mikäli tilanne on laajempi, asia saatetaan rehtorin, apulaisrehtorin ja/tai jonkun muun opiskeluhuollon edustajan tietoon. Aineenopettaja kertoo kiusaamisepäilystään ryhmänohjaajalle, joka ryhtyy selvittämään ja hoitamaan asiaa.

Opiskelijatutoreiden koulutuksessa käsitellään kiusaamista. Opiskelijatutorit ovat keskeisessä roolissa kiusaamisen ennaltaehkäisyssä ja havaitsemisessa. Opinto-ohjaaja vastaa opiskelijatutorien koulutuksesta.

Kiusaamistapausten käsittely

Jokainen väitetty kiusaamistapaus on tutkittava huolellisesti ja aloitettava selvitys mahdollisimman nopeasti. Selvityksessä on kuultava kaikkia osapuolia. Opiskelijoilla tulee olla tieto, miten asia on tullut selvitettäväksi. Prosessilla tavoitellaan positiivista muutosta ja väärinymmärrysten oikaisemista sekä haetaan ymmärrystä toisen kunnioittamisesta ja vuorovaikutuksesta.

Käsittelymalli on seuraava:

1. Ensisijaisena vastuuhenkilönä on aina aikuinen, esimerkiksi opettaja tai joku muu henkilökuntaan kuuluva.
2. Selvitetään, onko kyseessä yksittäinen tapaus vai laajempi ilmiö. Jos kyseessä on yksittäinen tapaus, ryhmänohjaaja selvittää asiaa opiskelijan kanssa.
3. Jos kiusaaminen on laajaa ja toistuvaa, ryhmänohjaaja tuo asian tietoon rehtorille ja koulukuraattorille tai muulle opiskeluhuollon henkilölle.
4. Laajemmassa kiusaamistapauksessa rehtori ja koulukuraattori ja tarvittaessa heidän lisäksi moniammatillinen asiantuntijaryhmä osallistuu ryhmänohjaajan tukena asian käsittelyyn.
5. Tapauksesta kerätään tietoa haastattelemalla muita asiasta tietäviä opettajia, opiskelijoita tms.
6. Tapauksen käsittelijät tapaavat kunkin osapuolen yksilökeskusteluissa. Tavoitteena on, että jokaisen näkökulma tulee esiin. Tässä yhteydessä sovitaan alaikäisen kanssa yhteydenotosta huoltajaan/huoltajiin sekä asioiden edistämisen aikataulusta.
7. Eri osapuolten yhteinen keskustelu järjestetään vasta, kun tilanteesta on kyetty muodostamaan kokonaiskuva ja se on saatu laukeamaan. Tilannekuva on selvillä.
8. Käsittelyn lopputuloksena on yhteinen sopiminen ja anteeksipyyntö/-antaminen, mikäli se on mahdollista.
9. Sovitaan seurantakeskustelut asianosaisten opiskelijoiden kanssa esimerkiksi kahden viikon päähän, sovitaan myös jatkoseurannasta.
10. Jos kiusaaminen ei lopu, otetaan käyttöön koulun rangaistuskeinot (esimerkiksi puhuttelu). Tarvittaessa pyydetään apua muilta viranomaisilta.
11. Huoltajille tarjotaan tarvittaessa mahdollisuutta kuulemiseen. Kaikille osapuolille tarjotaan tarvittaessa opiskeluhuollollista yksilötukea. Tarvittaessa työskennellään koko ohjausryhmän kanssa tavoitteena kiusaamisongelman vakavuuden tiedostaminen ja kiusaamiseen liittyvien ryhmäroolien ja -normien muuttuminen. Tällöin asianosaisten opiskelijoiden nimiä ei tuoda esiin, vaan kiusaamista käsitellään yleisellä tasolla.

Syrjinnän ennaltaehkäisy ja käsittely

Kaustisen musiikkilukio noudattaa syrjinnän kieltoa, jonka mukaan ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen. Välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi syrjintää koskevassa laissa tarkoitettua syrjintää on häirintä, kohtuullisten mukautusten epääminen sekä ohje tai käsky syrjiä (8§).

Yhdenvertaisuuslain mukaan syrjintää on:

Välitön syrjintä: henkilöä kohdellaan kielletyn syrjintäperusteen nojalla huonommin kuin jotakuta muuta.

Välillinen syrjintä: näennäisesti puolueeton sääntö asettaa henkilöt todellisuudessa eriarvoiseen asemaan. Esimerkiksi erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden huomioinen, jotteivät he jää jälkeen muista.

Häirintä: henkilön ihmisarvon loukkaamista kiellettyihin syrjintäperusteisiin liittyen siten, että luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri. Voidaan ajatella, että häirintä on yksi kiusaamisen muoto.

Seksuaalinen häirintä: Seksuaalinen häirintä on ei-toivottua käytöstä, jolla loukataan toisen koskemattomuutta. Seksuaalinen häirintä voi olla esimerkiksi

- vihjailevia eleitä tai ilmeitä
- härskejä puheita, nimittelyä tai kaksimielisiiä puheita
- vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevia huomautuksia tai kysymyksiä pornoaineiston esille asettamista
- seksuaalisesti virittäytyneitä yhteydenottoja tai toimintaa sosiaalisessa mediassa
- fyysistä koskettelua, seksuaalisviritteisiä ehdotuksia tai vaatimuksia
- seksuaalista väkivaltaa

Kohtuullisten mukautusten epääminen: koulutuksen järjestäjä kieltäytyy tekemästä tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voisi saada koulutusta yhdenvertaisesti.

Käskeytys tai ohje syrjiä: esimerkiksi opettaja vihjaa oppilaille karttamaan tiettyä ryhmää edustavaa opiskelijaa.

Syrjinnän ehkäisyä tavoitellaan koko kouluyhteisöstä lähtevällä asenteella. Yhteisön jäseniä ohjataan tunnistamaan omia ennakkoluuloja ja yhteisössä olevaa moninaisuutta.

Suomi toisena kielenä eli S2-opetus tarjoaa tärkeää tukea maahanmuuttajaoppilaalle. Suomen kielen oppiminen on myös osa kaikkea koulussa tapahtuvaa toimintaa.

Häirinnän ennaltaehkäisy ja käsittely, Yhdenvertaisuuslaki 14§

Koulutuksen järjestäjän menettelyä on pidettävä syrjintänä, jos koulutuksen järjestäjä saatuaan tiedon siitä, että opiskelija on joutunut oppilaitoksessa tai muualla koulutuksen järjestäjän järjestämässä tilaisuudessa tai toiminnassa häirinnän kohteeksi, laiminlyö velvollisuuttaan ryhtyä käytettävissään oleviin toimiin häirinnän poistamiseksi. Ei ole väliä, onko häirintään syyllistynyt toinen oppilas, huoltaja tai joku muu kouluyhteisössä. Syrjinnän uhrilla on oikeus hyvitykseen (YVL 23 §) koulutuksen järjestäjältä.

Rohkaistaan opiskelijoita ilmoittamaan häirinnästä. Yhdenvertaisuussuunnitelmassa on ohje, jonka mukaan häirintää kokenut toimii.

Kaustisen musiikkilukiossa on häirintään ja häirintätapauksiin liittyen seuraava ohjeistus:

- Kuullaan opiskelijaa ja hänen huoltajaansa

- Mainitaan häirintä kirjallisesti huoltajalle lähtevässä viestissä. Mikäli erityisestä syystä ei kirjallista viestiä, kirjataan keskustelusta muistio, jossa maininta häirinnästä. Tarvittaessa tehdään ilmoitus hyvinvointialueelle (Lastensuojelulaki 25§).
- Osoitetaan häirintää kokeneelle, että hänen kokemansa häirintä on väärin ja koulu tekee kaikkensa, ettei se jatku
- Kuunnellaan opiskelijan toiveita
- Selvitetään, mistä häirintään syyllistyneen käytös johtuu
- Varmistetaan, ettei häirintä jatku
- Keskustellaan turvallisesta oppimisympäristöstä kouluyhteisössä (turvallisen tilan periaatteet). Erityisesti kiinnitetään huomiota uusien opiskelijoiden sopeutumiseen kouluun.
- Arvioidaan yhdenvertaisuuden toteutumista: häirintäkokemuksen kokonaisvaltainen selvittäminen, myös henkilökunta huomioiden
- Tehdään toimenpiteet yhdenvertaisuuden edistämiseksi: häirintään puuttumisen prosessi
- Seurataan, toistuuko tilanne
- Vakavammissa tapauksissa arvioidaan lastensuojelun ja poliisin tarve.
- Uusitaan yhdenvertaisuussuunnitelma määräajoin: laki ei säädä uusimisväliä, mutta kaksi-kolme vuotta on käytännössä hyväksi todettu väliaika

ESIMERKKEJÄ RESTORATIIVISIIN KÄYTÄNTEISIIN KUULUVISTA KYSYMYKSISTÄ

Kysymyksiä henkilölle, joka aiheutti vahinkoa:	Kysymyksiä henkilölle, johon vahingon teko kohdistui:
- Mitä tapahtui?	- Mitä ajattelit, kun ymmärsit mitä tapahtui tai oli tapahtunut?
- Mitä tunsit tekosi aikana?	
- Keneen tekosi vaikutti?	- Miten tämä tapaus on vaikuttanut sinuun ja muihin?
- Miten tekosi vaikutti häneen?	- Mikä on ollut sinulle vaikeinta?
- Mitä olet ajatellut asiasta tai tilanteesta sittemmin?	- Mitä tarvitset tai mitä pitäisi tapahtua, jotta asia voitaisiin korjata?
- Mitä tarvitset vahingon korjaamiseen?	

Lähde: Amiirah Salleh-Hoddin, Tadeja Pirih, Eeva-Liisa Kiiskilä, 2021, Kohti syrjimätöntä koulua: Oppimispäiväkirjani. Rauhankasvatusinstituutti. Yhdenvertaisuusvaltuutetun luento 30.1.2022.

Kaustisen musiikkilukion tasa-arvosuunnitelma

Johdanto

Laki tasa-arvosta (609/1986, tasa-arvolaki) ja sen muutos (1329/2014) 5 a § velvoittavat oppilaitoksia laatimaan tasa-arvosuunnitelman yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. **Tasa-arvolaki** kieltää sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisemiseen perustuvan syrjinnän oppilaitoksissa. Koulutuksen järjestäjän on varmistettava, että sukupuolten välinen tasa-arvo etenee suunnitelmallisesti ja järjestelmällisesti. Koulutuksen järjestäjän tulee ennaltaehkäistä syrjintää sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisemisen perusteella. Tämän suunnitelman tarkoitus on varmistaa, että lain vaatima työ toteutuu Kaustisen musiikkilukiossa.

Tasa-arvon edistäminen kouluissa tarkoittaa, että opiskelijoita ja myös henkilökuntaa kohdellaan tasapuolisesti ja syrjimättä koulupäivän kaikissa tilanteissa. Tasa-arvosuunnitelmalla varmistetaan, että koulussa tehdään järjestelmällistä tasa-arvotyötä.

Tasa-arvon edistämisessä ei ole kyse vain oikeudenmukaisuuden toteuttamisesta, vaan myös edellytysten luomisesta viihtyisän ja motivoivan oppimisympäristön syntymiseksi. Tavoitteena on tasa-arvoinen, yhteistyökykyinen sekä tuloksekas oppimisympäristö, jossa tasa-arvo on osa koko toimintakulttuuria. Kun kaikkien osaamista ja työtä arvostetaan oikeudenmukaisesti, edistää se opiskelijoiden hyvinvointia ja kouluviihtyvyyttä.

Tasa-arvon muodot

Sukupuoli ja seksuaalisuus

Tasa-arvolain 3§ mukaan sukupuoli-identiteetillä tarkoitetaan henkilön kokemusta omasta sukupuolestaan. Sukupuolen ilmaisulla tarkoitetaan sukupuolen tuomista esiin pukeutumisella, käytöksellä tai muulla vastaavalla tavalla. Mitä tässä laissa säädetään sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvasta syrjinnästä, sovelletaan vastaavasti syrjintään, joka perustuu siihen, että henkilön fyysiset sukupuolta määrittävät ominaisuudet eivät ole yksiselitteisesti naisen tai miehen.

Kaustisen musiikkilukio edistää oppivana yhteisönä arvoillaan ja käytänteillään sukupuolten tasa-arvoa ja tukee oppilaita oman identiteetin rakentumisessa. Opetus on lähestymistavaltaan sukupuolisensitiivistä. Yhteisö rohkaisee oppilaita tunnistamaan omat mahdollisuutensa sekä suhtautumaan eri oppiaineisiin, tekemään valintoja ja sitoutumaan opiskeluun ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Yhdessä luomme näkyvyyttä inhimillisen moninaisuuden arvostamiselle.

Opetus järjestetään sukupuolisensitiivisesti. Sukupuolisensitiivisen opetuksen järjestämisellä tarkoitetaan sitä, että jokaisen opiskelijan yksilölliset tarpeet tulevat huomioiduksi ilman, että niihin liitetään sukupuoleen liittyviä ennakko-odotuksia tai -käsityksiä.

Etninen tausta, kansalaisuus ja kieli

Etnisen identiteetin tunnusmerkkejä ovat syntyperä, kieli, nimet, sukulaisuus, asuinalue, tapakulttuuri, taloudelliset siteet, uskonto ja taide. Mikään edellä mainitusta ei kuitenkaan riitä etnisyyden kriteeriksi. Kansalaisuus taas tarkoittaa yksilön kuulumista juridisesti tietyn valtion yhteyteen. Ihmisellä on perustuslaillinen oikeus ylläpitää omaa äidinkieltään ja kulttuuriaan.

Kaustisen musiikkilukiossa opiskelija tutustuu ja oppii arvostamaan omaa ja muiden yksilöiden kulttuurien erilaisuutta. Opiskelijaa ohjataan rakentamaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen muiden kanssa. Opiskelijat oppivat tuntemaan ja arvostamaan omia sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan. Kouluyhteisössä ja koulun ulkopuolella tehtävässä yhteistyössä opiskelijat oppivat havaitsemaan kulttuurisia erityispiirteitä ja toimimaan joustavasti eri ympäristöissä. Heitä kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä (käytös)tapoja.

Maailmankatsomus, sosioekonominen asema ja perhesuhteet

Maailmankatsomuksella tarkoitetaan uskontoa, uskonnottomuutta, mielipidettä ja vakaumusta. Maailmankatsomus on ihmiselle henkilökohtainen asia. Perhesuhteilla voidaan tarkoittaa yhden tai useamman vanhemman/huoltajan ja alaikäisen tai muuten tukea tarvitsevan (esimerkiksi vammainen täysi-ikäinen) suhdetta. Myös ikääntyneet vanhemmat ja isovanhemmat ovat osa perhesuhteita. Henkilön sosioekonomisen taustan määrittämisessä huomioidaan muun muassa ammatti, mahdollisuus tehdä työtä, koulutustaso tai mahdollisuus toimia yhteiskunnassa. Sosioekonominen tausta on yksi eriarvoistumisen aiheuttaja.

Kaustisen musiikkilukiossa järjestetään opetusta kaikille taustasta riippumatta oppivelvollisuuslaki huomioiden.

Suunnitelman sisällöstä, sen toimeenpanosta ja seurannasta

Kaustisen musiikkilukion tasa-arvosuunnitelma on laadittu oman lukion ja opiskelijoiden tarpeiden pohjalta. Suunnitelma toimii välineenä, joka edistää tasa-arvon toteutumista ja estää syrjintää kaikessa lukion toiminnassa. Sen avulla varmistetaan, että tasa-arvoa ja yhdenvertaista kohtelua edistetään lukiossa systemaattisesti.

Kaustisen musiikkilukion johtoryhmä vastaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöstä. Suunnitelman toimeenpanoon osallistuu koko kouluyhteisö. Suunnitelmasta tiedotetaan huoltajia. Suunnitelman edistymistä seurataan säännöllisesti ja suunnitelmaa päivitetään tarpeen mukaan.

Koulutuksen järjestäjä vastaa, että oppilaitos laatii toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman. Tasa-arvosuunnitelman tulee sisältää:

- selvitys oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta
- tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi
- tasa-arvosuunnitelman seuranta

Selvitys oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta

Kaustisen musiikkilukion tasa-arvotilannetta seurataan oppilaitoksen sisäisin kartoituksin, joissa anonyymien palautteen antaminen on mahdollista. Lisäksi seurataan valtakunnallisten kyselyiden, kuten Terveystietokeskuksen ja hyvinvoinnin laitoksen kouluterveyskyselyn, tuloksia. Tarvittaessa tasa-arvoasioista käydään keskustelua ja vuoropuhelua koulun henkilökunnan ja opiskelijoiden kesken. Opiskeluhoito voi olla mukana keskusteluissa. Keskustelut voidaan käynnistää nopeallakin aikataululla tilanteen niin vaatiessa.

Valtakunnallisten ja koulun sisäisten lukukausikyselyiden mukaan opiskelijat kokevat, että heillä on hyvät vaikutusmahdollisuudet koulutyön suunnitteluun. Opiskelijat kokevat, että opettajilta on saatu välittävää ja oikeudenmukaista kohtelua.

Kiusaaminen koulussa on kyselyiden mukaan ollut vähäistä (kouluterveyskyselyissä vuosina 2019, 2021 ja 2023 vastanneista 92–97 % on todennut, ettei heitä ole kiusattu koulussa lainkaan lukuvuoden aikana).

Syrjinnäksi määritellään myös seksuaalinen häirintä ja häirintä sukupuolen perusteella, jotka teemoina nousevat toisinaan esiin koulussamme erilaisissa kyselyissä. Koulussamme kiinnitetään kuitenkin jatkuvasti huomiota kiusaamisen lisäksi myös häirinnän teemoihin. Seksuaaliseen häirintään liittyen rohkaistaan oppilaita ilmoittamaan häirinnästä.

Opetukseen sisällytetään tasa-arvoteemoja. Opintosuoritusten arvioinnissa otetaan huomioon tasa-arvoisuus. Opiskelijoiden keskinäistä yhdenvertaisuutta edistetään oikeudenmukaisella ja läpinäkyvällä arvioinnilla. Mikäli syrjintä näiden perusteella ilmenee, siihen puututaan henkilökunnan ja koulun johdon toimesta välittömästi. Arvioinnin läpinäkyvyys on vakiintunut käytänteenä osana kurssisuunnitelmaa. Arviointiin voi tarpeen vaatiessa pyytää oikaisua (oikaisusta on jaettu ohjeet opiskelijoille). Arviointikriteerit ovat kirjattuina opetussuunnitelmaan (LOPS 2021).

Opiskelijakuntatoiminnassa kuka tahansa voi hakeutua ehdokkaaksi opiskelijakunnan hallitukseen (vapaa vaali).

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmaa käsitellään koulun yhteisötunnilla eli koulukokouksessa sekä uusien ykkösten OPO1-opintojaksolla ja se on osana koulun opiskeluhoitosuunnitelmaa lukion kotisivuilla sekä pysyvänä tiedotteena koulun Wilma-järjestelmän sivuilla. Myös musiikkilukion turvallisemman tilan periaatteet ovat pysyvänä tiedotteena koulun Wilma-järjestelmän sivuilla.

Tavoitteet ja toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi

Lukio asettaa vähintään kaksi tavoitetta omalle tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyölle: yhden edistämään tasa-arvoa ja toisen yhdenvertaista kohtelua. Tavoitteiden saavuttamiseksi laaditaan konkreettiset toimenpiteet lukuvuodelle tai -kaudelle kerrallaan.

Kaustisen musiikkilukiassa kiinnitetään huomiota:

1. Tasa-arvon vahvistamiseen

- yhteisiä keskusteluja tasa-arvon muodoista, käsitteistä ja niiden merkityksistä
- tapahtumien ja projektien järjestämistä, joissa teemana on tasa-arvo
- henkilökunnan kouluttamista tasa-arvon edistämiseksi

2. Epätasa-arvoon puuttumiseen

- vastuuhenkilönä toimii aina joku henkilökunnasta, kuten opettaja
- tilanne selvitetään ja keskustellaan asianosaisten kanssa
- sovitaan seuraamuksista ja seurannasta.
- alaikäisten huoltajille ilmoitetaan tilanteesta ja tarvittaessa otetaan yhteyttä opiskeluhooltoon. Opiskeluhoolto huolehtii, että kaikki osapuolet saavat tarvittavaa tukea.
- tarvittaessa myös lastensuojelu ja poliisi voivat olla mukana vakavammissa tilanteissa.

Tasa-arvon kannalta jatkuvaksi teemaksi ja tavoitteeksi nostetaan jakamattoman ihmisarvon ja toisten kunnioittamisen -periaate ("kunnioita, hyväksy"). Tavoitteena on ennaltaehkäistä kiusaamista, rasismia ja sukupuoleen perustuvaa syrjintää niin koulussa kuin koulun ulkopuolella (myös sosiaalisessa mediassa eli somessa).

Mitä meistä jokainen itse voit tehdä tasa-arvoisuuden ja yhdenvertaisuuden toteutumiseksi?

- pyrin kohtelevaan kaikkia tasa-arvoisesti
- pyrin kohtelevaan kaikkia hyvin ja kunnioittavasti
- en kiusaa, vaan pyrin ottamaan kaikki huomioon
- puutun tilanteisiin, jos havaitsen esim. kiusaamista
- käyttäydyn asiallisesti
- hyväksyn kaikki sellaisina kuin he ovat

Kaikilla meillä tulisi olla samanlaiset tasapuoliset mahdollisuudet opiskeluun, työhön ja koulurauhaan. Kaustisen musiikkilukion opetussuunnitelman mukaisesti opiskelijoita pyritään kasvattamaan suvaitsevaisuuteen. Opetuksen perustana ovat ihmisoikeuksien ja elämän kunnioitus. Tavoitteena on pyrkimys oikeudenmukaisuuteen ja tasa-arvon edistämiseen. Yhteiskunnallisesti myös demokratian edistämiseen.

Yhdenvertaisuuden kannalta jatkuvaksi teemaksi ja tavoitteeksi nostetaan yhdenvertaisen kohtelun edistäminen lukiossa. Kaustisen musiikkilukiossa noudatetaan yhdenvertaisuuslainsäädäntöä. Ihmisen syrjiminen on kiellettyä iän, taustan, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Toimintaperiaattemme on puuttua kaikkeen epäasialliseen käytökseen. Opiskelijoiden keskinäiseen toimintaan koulussa kiinnitetään huomiota yhdenvertaisuuden toteutumiseksi.

Opettajien tulee varmistaa, että kaikki opiskelijat saavat yhtä paljon huomiota ja kannustusta, riippumatta sukupuolesta ja taustasta. Palautteen ja arvioinnin on oltava objektiivista ja yhdenvertaista.

Tasa-arvosuunnitelman seuranta

Tasa-arvon ja yhdenvertaisen kohtelun tilannetta seurataan säännöllisesti, lukuvuosittain, erilaisin lukion sisäisin anonyymein kartoituksin. Arvioinnin perusteella määritellään toimenpiteet seuraavalle lukuvuodelle. Lukion sisäisten selvitysten lisäksi seurataan valtakunnallisten kartoitusten, kuten kouluterveyskyselyt, korkeakoulututkimukset (pro gradu – tutkimukset yms.) tuloksia.

Musiikkilukiossa voidaan järjestää työpajoja, projekteja, ja tapahtumia, joissa teemana on tasa-arvo ja yhdenvertaisuus (esimerkiksi Minna Canthin päivä eli tasa-arvon päivä, monikulttuurisuusviikko jne.). Opiskelijakunta voi järjestää aiheesta päivänavauksia ja teematuokioita lukuvuoden aikana koulun henkilökunnan avustamana.

Suunnitelman hyväksyminen ja suunnitelmasta tiedottaminen

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on lukion opetussuunnitelman sekä opiskeluhuoltosuunnitelman liitteenä. Lukion yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma on hyväksytty 27.3.2025 yhteisötunnin koulukokouksessa ja sitä päivitetään tarpeen mukaan. Rehtori vastaa siitä, että lukion opiskelijat, huoltajat, henkilökunta sekä lukion yhteistyökumppanit saavat riittävästi tietoa lukion yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyöstä, suunnitelmasta ja hyvistä käytänteistä.

Toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma on työkalu, joka tukee kaikenlaisen tasa-arvon edistämistä kaikessa oppilaitoksen toiminnassa, järjestelmällisesti. Tasa-arvotyön kannalta on tärkeää, että työ perustuu Kaustisen musiikkilukion ja sen opiskelijoiden ja henkilökunnan tarpeisiin. Kun oppilaitos laatii omia tarpeitaan vastaavan tasa-arvosuunnitelman, voimistuu myös sitoutuminen tasa-arvon edistämiseen.

Oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen tähtäävässä tasa-arvoa edistävässä työssä kiinnitetään erityistä huomiota

- opetuksen järjestämiseen ja opintosuoritusten arviointiin sekä oppimiseroihin
- kiusaamiseen, seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen.

Lähteet:

[Sukupuolten tasa-arvo | Tilastokeskus](#)

Julkaisu: [Opas seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi kouluissa ja oppilaitoksissa \(PDF\)](#)[Linkki toiselle sivustolle, Avautuu uudessa välilehdessä](#) (Opetushallitus, 2020)

Julkaisu: [Tasa-arvolaki, oppilaitokset ja sukupuolen moninaisuus \(PDF\)](#)[Linkki toiselle sivustolle, Avautuu uudessa välilehdessä](#) (STM, 2015)

Kuntatyönantajien webinaari: Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus lainsäädännön näkökulmasta 28.1.2025.

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141329>

Yhdenvertaisuuslaki: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

Opetushallitus: Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnittelu

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuussuunnittelu>
www.yhdenvertaisuus.fi